

ĐÀO TẠO NGUỒN NHÂN LỰC CHẤT LƯỢNG CAO PHỤC VỤ PHÁT TRIỂN KINH TẾ VÀ HỘI NHẬP QUỐC TẾ

■ ThS. Nguyễn Thị Bình
Đại học Sư phạm Kỹ thuật Vinh

Công nhân làm việc tại Công ty TNHH Luxshare ICT Nghệ An thuộc KCN VSIP Nghệ An

Nguồn nhân lực luôn là trung tâm của sự phát triển, là nhân tố quan trọng nhất trong quá trình phát triển của các địa phương và của các quốc gia. Đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao để phục vụ quá trình phát triển kinh tế ở địa phương cũng như hội nhập quốc tế là định hướng chung của các địa phương trong cả nước, trong đó có Nghệ An. Từ nhiều thập kỷ gần đây, việc đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, nâng cao chất lượng cho đội ngũ cán bộ gắn với phát triển kinh tế và hội nhập quốc tế là chính sách xuyên suốt được Đảng bộ, chính quyền tỉnh nhà coi trọng. Đây cũng là một đường lối thể hiện quyết tâm đưa nền kinh tế tỉnh nhà phát triển theo hướng hiện đại và hội nhập quốc tế ngày một sâu rộng hơn.

1. Nguồn nhân lực và nguồn nhân lực chất lượng cao

Nguồn nhân lực là một thuật ngữ quan trọng trong kinh tế học, sau đó được nhiều ngành khoa học xã hội khác sử dụng như xã hội học, khoa học phát triển, nhân học, giáo dục học, dân số

học... Theo nghĩa rộng, nguồn nhân lực được hiểu là nhân tố con người tham gia vào quá trình phát triển của một cộng đồng, tổ chức hay một địa phương, quốc gia thậm chí là toàn nhân loại. Nó cũng là quy mô, cơ cấu và chất lượng của dân số của một quốc gia,

một địa phương trong một giai đoạn nhất định. Theo nghĩa hẹp hơn, nguồn nhân lực là lực lượng lao động, đội ngũ nhân viên, đội ngũ công nhân của một tổ chức, doanh nghiệp, hay công ty hoạt động trong bất kỳ lĩnh vực nào của xã hội, của nền kinh tế. Nguồn nhân lực cũng được quan tâm đến cả hai phương diện là thể chất (thể hình, sức lực...) và tinh thần (tâm lý, cảm xúc, trí tuệ, năng lực kết nối, kỹ năng làm việc...). Vậy nên, khi nói đến chất lượng nguồn nhân lực của một tổ chức, một địa phương hay một quốc gia thì có nghĩa người ta đề cập đến cả thể chất và tinh thần, cả số lượng và chất lượng, trong đó các nhân tố tinh thần như trí tuệ cảm xúc, kỹ năng làm việc, trí tuệ năng lực kết nối là những nhân tố quan trọng bậc nhất của nguồn nhân lực hiện nay. Chất lượng cao hay thấp của nguồn nhân lực là đánh giá từ nhiều tiêu chí trong đó coi trọng những tiêu chí này.

Nguồn nhân lực chất lượng cao là một thuật ngữ mới xuất hiện sau này, khi người ta đưa ra những tiêu chí để đánh giá chất lượng của nguồn nhân lực. Nguồn nhân lực chất lượng cao, về mặt khái niệm là để chỉ một trình độ nguồn nhân lực đạt được những yêu cầu cơ bản của quá trình hội nhập và phát triển của một địa phương, một quốc gia. Nhưng cũng có khi, khái niệm này được hiểu đơn giản hơn, gắn với những nhu cầu phát triển của địa phương, quốc gia. Theo đó, nguồn nhân lực chất lượng cao chỉ chung cho các đối tượng lao động làm thông thạo với bất kỳ một nghề nào đó, và việc họ thành thạo đó khiến họ trở thành một lao động giỏi và có kỹ năng chuyên môn tốt trong nghề của mình. Và nhân tố người ta đưa ra để đánh giá chất lượng nguồn nhân lực cao thường là: Năng lực tư duy sáng tạo của con người trong thực tiễn và mang lại được hiệu quả kinh tế cho tổ chức, địa phương hay quốc gia; Năng lực phát triển và tiếp cận các nguồn lực

phát triển, và có khả năng xây dựng kế hoạch phát triển để tự tạo việc làm cho bản thân trong thị trường lao động đầy cạnh tranh về việc làm, nghề nghiệp như hiện nay; Có khả năng kết nối với các mạng lưới xã hội trong địa phương, trong quốc gia hay xuyên quốc gia để đưa tổ chức, địa phương hay quốc gia vào quá trình hội nhập và phát triển; Có khả năng tiếp cận thị trường, tiếp cận các nguồn lực phát triển, nhận thức về phát triển bền vững và tạo ra được giá trị hài hòa trong quá trình phát triển. Nhìn chung, khái niệm nguồn nhân lực chất lượng cao không chỉ mỗi đề cập đến trình độ, kỹ năng của người lao động mà còn quan tâm đến sự phù hợp giữa trình độ nhân lực và thực tiễn phát triển của địa phương, của quốc gia trong bối cảnh phát triển tại thời điểm đề cập. Như vậy, nói đến một nguồn chất lượng cao cần gắn vào một thời điểm cụ thể và một bối cảnh cụ thể để phát triển.

Nguồn nhân lực chất lượng cao có vai trò quan trọng đối với sự phát triển của một địa phương, một quốc gia trong bối cảnh hiện nay. Trước hết, nguồn nhân lực chất lượng cao là nguồn lực chính quyết định quá trình tăng trưởng và phát triển kinh tế - xã hội của địa phương và cả quốc gia. Con người là trung tâm của chiến lược phát triển, đồng thời là chủ thể của sự phát triển. Xét trong quá trình sản xuất, con người không chỉ là một yếu tố cấu thành, mà còn là nhân tố quyết định việc khai thác, sử dụng, bảo vệ và tái tạo các nguồn lực khác. Hơn nữa, nguồn nhân lực chất lượng cao là một trong những yếu tố quyết định sự thành công của sự nghiệp hội nhập và phát triển đất nước trong bối cảnh toàn cầu hóa. Bởi nguồn nhân lực chất lượng cao là yếu tố quyết định

đẩy mạnh phát triển và ứng dụng khoa học - công nghệ, cơ cấu lại nền kinh tế, chuyển đổi mô hình tăng trưởng và lợi thế cạnh tranh quan trọng nhất, đảm bảo phát triển nhanh, hiệu quả và bền vững. Bên cạnh đó, nguồn nhân lực chất lượng cao là điều kiện quan trọng trong quá trình hội nhập kinh tế quốc tế. Toàn cầu hóa kinh tế tiếp tục phát triển về quy mô, mức độ và hình thức biểu hiện với những tác động tích cực và tiêu cực, cơ hội và thách thức đan xen phức tạp. Sự tùy thuộc lẫn nhau, hội nhập, cạnh tranh và hợp tác giữa các nước ngày càng trở thành phổ biến. Kinh tế tri thức phát triển mạnh, do đó nguồn nhân lực chất lượng cao càng trở thành nhân tố quyết định sự phát triển của mỗi quốc gia.

2. Thực trạng nguồn nhân lực phục vụ phát triển kinh tế và hội nhập quốc tế của Nghệ An hiện nay

Trong vài thập kỷ gần đây, Việt Nam chủ trương phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao, đặc biệt coi trọng phát triển đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý giỏi, đội ngũ chuyên gia, quản trị doanh nghiệp giỏi, lao động lành nghề và có trình độ khoa học - công nghệ cao. Đây là những điều kiện cần thiết để hội nhập, cạnh tranh trong khu vực và quốc tế, cũng như khẳng định vị thế của trí thức và trí tuệ Việt Nam trong sân chơi toàn cầu. Nhưng để nâng cao chất lượng nguồn nhân lực thì cũng cần phải nhận thức rõ thực trạng nguồn nhân lực hiện nay. Theo số liệu thống kê gần đây của Viện Khoa học Lao động và Xã hội, quy mô lao động qua đào tạo tại Việt Nam hiện còn quá nhỏ so với yêu cầu của nền kinh tế, của quá trình công nghiệp hóa - hiện đại hóa và hội nhập quốc tế của đất nước. Tỷ lệ lao động qua đào tạo có bằng cấp chứng chỉ còn rất thấp. Còn nhiều bất hợp lý trong cơ cấu theo trình độ các cấp. Cơ cấu lao động qua đào tạo phân bổ không đồng đều, tập trung cục bộ ở một số ngành dịch vụ, thiếu nghiêm trọng lực lượng lao động ở các ngành công nghiệp chế biến, công nghiệp hỗ trợ. Thiếu lao động kỹ thuật

trình độ cao cung cấp cho các doanh nghiệp thuộc các ngành kinh tế mũi nhọn, ngành kinh tế trọng điểm. Thực tế, lực lượng lao động Việt Nam còn thiếu nhiều kỹ năng, kỹ thuật phù hợp và kỹ năng làm việc cốt lõi. Sự phát triển của đội ngũ công nhân lành nghề còn chậm, không đáp ứng nhu cầu tuyển dụng của các doanh nghiệp. Bên cạnh đó, tác phong công nghiệp và kỷ luật lao động còn nhiều hạn chế, một bộ phận công nhân chậm thích nghi với cơ chế thị trường. Để có lực lượng lao động với kỹ năng cao hơn, đáp ứng yêu cầu của thị trường lao động, Việt Nam cần có hệ thống giáo dục - đào tạo nghề vận hành hiệu quả hơn và các hệ thống giáo dục cao hơn. Việt Nam sẽ cần một mô hình tăng trưởng mới để thoát khỏi nguy cơ rơi vào bẫy thu nhập trung bình thấp và để hiện đại hóa - công nghiệp hóa, cũng như tăng trưởng bền vững. Điều này đòi hỏi cần phải có một thị trường lao động được hiện đại hóa. Một thị trường lao động cho phép học tập suốt đời và mọi người, dù xuất thân từ gia đình với mức thu nhập nào đi chăng nữa, đều có thể tiếp cận với hệ thống giáo dục - đào tạo nghề và giáo dục đại học. Đó là một thị trường lao động với cơ chế bảo trợ xã hội toàn dân và có những thiết chế thị trường lao động được điều chỉnh theo những thay đổi của bản thân thị trường đó. Đây cũng là hướng đi cần thiết để tăng cường kỹ năng cho lực lượng lao động trẻ, nhằm đổi mới và nâng cao chất lượng đào tạo theo hướng mở, linh hoạt, tạo cơ hội tiếp cận đối với mọi người dân.

Cũng như định hướng chung của cả nước, Nghệ An đang đẩy mạnh phát triển

nguồn nhân lực chất lượng cao để phục vụ phát triển kinh tế - xã hội và hội nhập quốc tế của tỉnh nhà. Nhìn chung, nguồn nhân lực ở Nghệ An có những thuận lợi riêng. Đó là quy mô dân số lớn, độ tuổi lao động chiếm tỷ lệ cao và đang ở giai đoạn dân số vàng. Hơn nữa, người Nghệ còn có những đặc tính như cần cù, chịu khó, chịu khổ, hiếu học, có tinh thần cầu thị và có mạng lưới xã hội rộng lớn.... Tuy nhiên, có một thực tế là, dù người Nghệ được đào tạo ở các đại học uy tín rất đông và rất nhiều người học cao, hiểu rộng, thành danh ở nhiều nơi trên thế giới, nhưng đa phần đều học tập và lập nghiệp ở những nơi khác. Số lao động chất lượng cao ở lại quê nhà rất ít. Trong bối cảnh hiện tại, nhu cầu hội nhập ngày càng cao nên yêu cầu chất lượng nguồn nhân lực cũng phải tăng lên. Tuy nhiều chính sách chung lẫn chính sách cụ thể đã được đưa ra và thực tế đã thu được những hiệu quả nhất định, nhưng nhìn chung, chất lượng nguồn nhân lực của Nghệ An vẫn còn thấp, chưa đáp ứng được nhu cầu hội nhập và phát triển của địa phương. Vậy nên, thu hút và đào tạo đội ngũ lao động chất lượng cao là định hướng, là nhu cầu quan trọng của Nghệ An nhằm đẩy mạnh sự phát triển của tỉnh nhà trong thời gian tới.

3. Định hướng đào tạo và sử dụng nguồn nhân lực chất lượng cao phục vụ phát triển kinh tế và hội nhập quốc tế của tỉnh Nghệ An hiện nay

Trong quá trình phát triển, Nghệ An đã quan tâm đến việc xây dựng nguồn nhân lực chất lượng cao với nhiều chính sách quan trọng. Trước hết là các chính sách về xây dựng và phát triển con người Nghệ An như: Quyết định số 5579/QĐ-UBND 19/12/2011 của UBND tỉnh Nghệ An về việc phê duyệt Quy hoạch phát triển nhân lực tỉnh Nghệ An giai đoạn 2011-2020, hay Nghị quyết 05-NQ/TU ngày 14/12/2016 của Ban Chấp hành Đảng bộ Tỉnh về xây dựng con người văn hóa, gia đình văn hóa Nghệ An đáp ứng yêu cầu hội nhập và phát triển. Trong Nghị quyết nêu rõ “Xây dựng con người văn hóa, gia đình văn hóa Nghệ An phát triển toàn diện, hướng đến chân - thiện - mỹ, tiếp thu những tinh hoa văn hóa của thời đại,

Ngành Y tế Nghệ An tăng cường thu hút, củng cố nguồn nhân lực

Ảnh: Nhiều kỹ thuật cao chuyên sâu đã được ngành y tế Nghệ An phát triển trong những năm qua

thấm nhuần tinh thần dân tộc và bản sắc văn hóa xứ Nghệ. Phần đầu đề con người và gia đình Nghệ An thực sự trở thành nền tảng tinh thần vững chắc, đáp ứng yêu cầu hội nhập và phát triển”. Nghị quyết cũng đưa ra nhiều biện pháp để thực hiện, trong đó nhấn mạnh đến phát triển con người như “không ngừng học tập, nâng cao trí lực, bồi dưỡng tri thức để đáp ứng yêu cầu của nền kinh tế thị trường theo định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế. Đúc kết và xây dựng hệ giá trị chuẩn của con người xứ Nghệ thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế”. Nghị quyết 05 cũng trở thành cơ sở chính sách để các địa phương, các ban, ngành có những chính sách cụ thể hơn nhằm nâng cao chất lượng nguồn nhân lực đáp ứng nhu cầu cụ thể của địa phương, của ban ngành trong những bối cảnh cụ thể hơn.

Cùng với chính sách xây dựng, đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao là các chính sách thu hút nguồn nhân lực chất lượng cao của tỉnh. Trong khoảng hai thập kỷ qua, Đảng bộ và UBND tỉnh đã không ngừng thực hiện các chính sách thu hút con em đã được đào tạo chất lượng cao ở các nơi khác về quê hương cống hiến. Nhiều chính sách cụ thể đã được đưa ra, quan trọng nhất là Nghị Quyết 92/2013/NQ-HĐND về một số chính sách thu hút nguồn nhân lực chất lượng cao và ưu tiên trong tuyển dụng công nhân viên chức được Hội đồng Nhân dân tỉnh thông qua ngày 17/7/2013. Qua chính sách này nhiều người có trình độ cao đã được tuyển dụng và có những đóng góp nhất định cho quê hương. Như trường hợp có nhiều nhà khoa học trong lĩnh vực y dược học đã được tỉnh thu hút về xây dựng Đại học Y khoa Nghệ An là một ví dụ. Cùng với đó, nhiều chuyên gia đầu ngành cũng được mời về theo những chính sách khác nhau để góp phần vào phát triển quê hương.

Trong bối cảnh hiện nay, việc đào tạo, xây dựng và thu hút nguồn nhân lực chất lượng cao cần được đẩy mạnh hơn nữa khi mà Nghệ An đang trên đà hội nhập và phát triển nhanh chóng và ngày càng sâu rộng hơn. Cần phải định hướng phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao theo cả hai hướng vừa nghiên cứu khoa học cơ bản, nghiên cứu lý luận và cả lĩnh vực ứng dụng các thành tựu khoa học công nghệ vào quá trình phát triển kinh tế - xã hội.

4. Kết luận

Nguồn nhân lực chất lượng cao là một nguồn lực quan trọng trong quá trình phát triển và xây dựng, thu hút nguồn nhân lực chất lượng cao là điều kiện cần thiết để một địa phương, một quốc gia phát triển và hội nhập. Vậy nên, Nghệ An đang trong quá trình đẩy mạnh phát triển kinh tế và hội nhập quốc tế thì cần phải tăng cường xây dựng và phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao.

Hiện nay, Nghệ An đang có nguồn lao động dồi dào và nhiều thuận lợi khác liên quan đến nguồn nhân lực. Nhưng nhìn chung, chất lượng nguồn nhân lực vẫn còn nhiều hạn chế. Trong khi đó, Nghệ An đang có một hệ thống các trường đại học, cao đẳng và trường nghề khá dày đặc, nên cần có những chính sách nâng cao hiệu quả của các hoạt động đào tạo gắn với nhu cầu lao động của tỉnh nhà để phù hợp với quá trình phát triển hơn. Bên cạnh chính sách đào tạo thì cần có những chính sách thu hút, sử dụng nguồn nhân lực chất lượng cao một cách hợp lý và hiệu quả./.